IŠVADA
DĖL KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS NUSTATYMO LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSIOJOJE RINKIMŲ KOMISIJOJE

2019 m. sausio 11 d. Nr. 4-10(1.12)
Vilnius

Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija (toliau –VRK), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsniu ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 patvirtinta Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarka bei atsižvelgusi į Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2014 m. balandžio 3 d. įsakymu Nr. 2-100 patvirtintas Valstybės ir savivaldybių įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijas (toliau – Rekomendacijos), atliko korupcijos pasireiškimo tikimybės ir veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymą ir vertinimą VRK.

VRK veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymas vertintinas pagal šiuos kriterijus:

1) padaryta korupcinio pobūdžio nusikalstama veika;

2) pagrindinės funkcijos yra kontrolės ar priežiūros vykdymas;

3) atskirų valstybės tarnautojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė nėra išsamiai reglamentuoti;

4) veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu;

5) daugiausia priima sprendimus, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo;

6) naudojama valstybės ar tarnybos paslaptį sudaranti informacija;

7) anksčiau atlikus korupcijos rizikos analizę, buvo nustatyta veiklos trūkumų.

Vertinant korupcijos pasireiškimo tikimybę buvo naudojamasi Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170 patvirtintu Valstybės ir savivaldybių įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų klausimynu.

Nustatant ir vertinant korupcijos pasireiškimo tikimybę VRK veiklos srityse, buvo atlikta VRK veiklos sričių analizė bei peržiūrėti teisės aktai, reglamentuojantys institucijos veiklą.

VRK veiklos srityse korupcijos pasireiškimo tikimybės vertinimas atliktas ketvirtą kartą. Analizuotas 2018 m. sausio 1 d. – 2018 m. gruodžio 31 d. laikotarpis.

Nustatant VRK veiklos sritis, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, buvo konstatuota, kad atitinkamos VRK veiklos sritys atitinka toliau nurodomus kriterijus.

Pagrindinės funkcijos yra kontrolės ar priežiūros vykdymas. Veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu.

VRK yra Lietuvos Respublikos Konstitucijoje numatyta nuolatinė aukščiausioji rinkimų ir referendumų organizavimo bei vykdymo valstybės institucija, kuriai Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos įstatyme, be kita ko, pavedama:

- įstatymų nustatyta tvarka sudaryti apygardų (savivaldybių), miestų, rajonų rinkimų ir referendumo komisijas;
- kontroliuoti apygardų (savivaldybių), miestų, rajonų, apylinkių rinkimų ir referendumo komisijų veiklą;
- nagrinėti skundus ir priimti sprendimus dėl apygardų (savivaldybių), miestų, rajonų rinkimų, referendumo komisijų sprendimų, o prireikus – ir dėl apylinkių rinkimų, referendumo komisijų sprendimų, panaikinti įstatymų ar kitų teisės aktų reikalavimų neatitinkančius žemesnio lygmens rinkimų komisijų priimtus sprendimus;
- rinkimų ir Referendumo įstatymų nustatyta tvarka organizuoti rinkėjų sąrašų sudarymą, nuolat juos tikslinti ir tvarkyti, taip pat atlikti papildomą rinkėjų sąrašų patikslinimą iki balsavimo rinkimuose ar referendume pradžios, kad iš rinkėjų sąrašų būtų pašalinti mirę, įstatymų nustatyta tvarka netekę Lietuvos Respublikos pilietybės ar teismo pripažinti neveiksniais rinkėjai;

- prižiūrėti, kaip vykdomi rinkimų ir Referendumo įstatymai, tiesiogiai taikomi Europos Sąjungos teisės aktai, reglamentuojantys Europos Sąjungos piliečių iniciatyvas;
- atlikti institucijos, tikrinančios ir tvirtinančios asmenų, Lietuvos Respublikoje turinčių teisę balsuoti rinkimuose į Europos Parlamentą ir įgyvendinančių Europos Sąjungos piliečių iniciatyvą, pritarimo pareiškimus, funkciją;
- nustatyti ir skelbti rinkimų bei referendumo galutinius rezultatus;
- pripažinti rinkimų (referendumo) rezultatus negaliojančiais, jei jų metu buvo suklastoti rinkimų (referendumo) dokumentai ar padaryti kiti neteisėti veiksmai, turėję esminės įtakos rinkimų (referendumo) rezultatams;
- įstatymų nustatyta tvarka ir formomis kontroliuoti politinių partijų ir politinių organizacijų, politinių kampanijų finansavimą;
- įstatymų nustatyta tvarka spręsti visus ginčus dėl rinkimų (referendumo) agitacijos;
- prižiūrėti, kaip vykdomi rinkimų ir Referendumo įstatymai, tiesiogiai taikomi Europos Sąjungos teisės aktai, reglamentuojantys Europos Sąjungos piliečių iniciatyvas;
- prieš kiekvienus Seimo rinkimus peržiūrėti Seimo rinkimų vienmandačių apygardų ribas ir suskirstyti Lietuvos Respublikos teritoriją į 71 vienmandatę rinkimų apygardą;
- tvarkyti rinkimams bei referendumams skirtas valstybės biudžeto lėšas, vadovauti apygardų (savivaldybių), miestų, rajonų rinkimų ir referendumo komisijų finansinei veiklai;
- priimti ir skelbti sprendimus dėl Seimo nario įgaliojimų pripažinimo nutrūkusiais ir dėl mandato netekimo;
- pripažinti naujų Seimo narių, išrinktų daugiamandatėje rinkimų apygardoje, įgaliojimus;
- nustatyti savivaldybių tarybų narių skaičių;
- priimti ir skelbti sprendimus dėl savivaldybės tarybos narių (savivaldybės tarybos narių-merų) įgaliojimų pripažinimo nutrūkusiais;
- pripažinti naujų savivaldybės tarybos narių, išrinktų daugiamandatėje rinkimų apygardoje, įgaliojimus;
- registruoti Lietuvos Respublikos piliečių iniciatyvinę grupę referendumui surengti, dėl siūlymo Seimui priimti, pakeisti ar papildyti Lietuvos Respublikos Konstituciją ar kitą įstatymą.
- registruoti Lietuvos Respublikos piliečių iniciatyvinę grupę, ketinančią teikti piliečių įstatymo projektą Seimui ar sumanymą keisti Lietuvos Respublikos Konstituciją.

Pagal rinkimų įstatymus, tais atvejais, kai pareiškiniai dokumentai teikiami VRK, ji sprendžia dėl jų atitikties įstatymų reikalavimams (amžiaus cenzas, deklaruota gyvenamoji vieta, pilietybės cenzas, teistumas, duomenys apie kandidato darbą SSRS ar buvusių sovietinių respublikų NKVD, NKGB, MGB, KGB ir kitų užsienio valstybių atitinkamose tarnybose (struktūrose), apie mokymąsi šių tarnybų (struktūrų) mokyklose ar apie bendradarbiavimą su šiomis tarnybomis (struktūromis).

Tais atvejais, kai pagal teisės aktus pretendentai į kandidatus, partijos, visuomeniniai rinkimų komitetai ar iniciatyvinės grupės turi surinkti nustatytą skaičių parašų, VRK tikrina rinkėjų parašų rinkimo lapus.

VRK vertina ir savivaldybių tarybų narių einamų pareigų suderinamumą su savivaldybės tarybos nario mandatu. Nustačiusi, kad tarybų nariai eina nesuderinamas pareigas, tokio tarybos nario įgaliojimus nutraukia anksčiau termino.

Nagrinėdama skundus dėl rinkimų rezultatų, jų perskaičiavimo, VRK perskaičiuoja rinkėjų balsus arba paveda juos perskaičiuoti apygardų (savivaldybių) komisijoms.

VRK įgaliojimai politinių partijų ir politinių kampanijų finansavimo kontrolės srityje reglamentuojami atskiruose įstatymuose – Lietuvos Respublikos politinių partijų įstatyme ir Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatyme. VRK įgaliojimai politinės reklamos sklaidos kontrolės srityje reglamentuojami rinkimų ir Referendumo

įstatymuose bei Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatyme.

Kai kuriais reikšmingais klausimais jau yra suformuota administracinių teismų ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika, kurios VRK nuosekliai laikosi. VRK bendradarbiauja su Visuomenės informavimo etikos komisija, Žurnalistų etikos inspektoriumi, Specialiųjų tyrimų tarnyba ir atidžiai seka jų rekomendacijas.

Nepaisant to, kad visi pirmiau nurodyti atvejai yra detaliai reglamentuoti įstatymais ir pačios VRK priimtais tvarkų aprašais, VRK nariai kiekvieną kartą priimdami sprendimus turi analizuoti ir faktines situacijas, todėl subjektyvaus vertinimo, pagrįsto kiekvieno iš jų vertybinėmis nuostatomis, išvengti negalima. Antra vertus, VRK sprendimai yra priimami kolegialiai, VRK pirmininkas ir nariai, deleguoti Lietuvos Respublikos Prezidento, Teisingumo ministro ir Lietuvos teisininkų draugijos, savo narystę partijose nuo pat darbo VRK pradžios turi sustabdyti; kita dalis VRK narių yra deleguoti konkuruojančių parlamentinių politinių partijų, kurių nei viena ar jų grupė neturi komisijoje monopolinės daugumos, komisijos sprendimus galima skųsti administraciniam teismui. Komisijos posėdžiai yra vieši, jie transliuojami viešai VRK internetiniame puslapyje ir jų įrašai prieinami visiems norintiems. Be to, parlamentinę VRK kontrolę vykdo Lietuvos Respublikos Seimas, kaip subjektas, sudarantis VRK. Valstybės valdymo ir savivaldybių komitetas yra kompetentingas jos atžvilgiu vykdyti parlamentinę kontrolę. Pati komisija yra savarankiška ir nepriklausoma institucija, kurios sprendimus gali pakeisti ji pati arba teismas.

Paminėtina ir tai, kad vertinamuoju laikotarpiu, įvyko tik vieni nauji nevisuotiniai rinkimai: 2018 m. rugsėjo 16 d. nauji rinkimai į Lietuvos Respublikos Seimą vienmandatėje Zanavykų rinkimų apygardoje Nr. 64. Politinės kampanijos laikotarpiu nebuvo tiriami galimi rinkėjų papirkimo atvejai. Taip pat nebuvo tokių situacijų, kurias pagal Vyriausios rinkimų komisijos įstatymo 5 straipsnio 3 dalį buvo pripažinti kaip bandymai paveikti VRK, jos pirmininką ar narį.

Pažymėtina ir tai, kad VRK pirmininkas ir VRK nariai turi teisę surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94 straipsnius, 224 straipsnio 2 dalį, 505, 507, 544, 545 straipsnius[1]. 2018 m. VRK pirmininkas surašė vieną protokolą už nustatytus pažeidimus, padarytus per 2016 m. Seimo rinkimus. Įsigaliojus Administracinių nusižengimų kodeksui už kai kuriuos nusižengimus protokolą (nurodymą) įgijo teisę surašyti ir VRK sekretoriato darbuotojai, įgalioti VRK pirmininko. VRK sekretoriato darbuotojas, įgaliotas pirmininko, 2018 metais surašė 1 protokolą už veikas, padarytas per 2017 metais vykusius rinkimus.

2018 metais VRK pripažino vieną politinę partiją per 2016 m. Lietuvos Respublikos Seimo rinkimus šiurkščiai pažeidus Lietuvos Respublikos politinių kampanijų finansavimo ir finansavimo kontrolės įstatymą[2]. Dėl šios priežasties jai nebuvo skirti pusmečio valstybės biudžeto asignavimai. Administracinio teismo sprendimu neskirta suma sumažinta iki 80 proc. neskirtų valstybės biudžeto asignavimų sumos.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad politinių partijų deleguoti VRK nariai atlieka tarpininkų tarp VRK ir juos delegavusių politinių partijų vaidmenį. Tai dažniausiai padeda partijoms geriau suprasti įstatymo reikalavimus, daro VRK veiklą skaidresne, bet tuo pačiu sudaro ir riziką, kad

---

[1] Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 589 straipsnis „Administracinius nusižengimus tiriantys ir protokolus surašantys pareigūnai“:

„Administracinių nusižengimų teiseną pradeda, administracinių nusižengimų tyrimą atlieka ir administracinių nusižengimų protokolus surašo, išskyrus šio kodekso 611 straipsnio 4 dalyje nustatytus atvejus, šių institucijų pareigūnai: <...>

4) Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos (toliau – Vyriausioji rinkimų komisija) pirmininkas ir šios komisijos nariai ar Vyriausiosios rinkimų komisijos pirmininko įgalioti valstybės tarnautojai – dėl šio kodekso 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 505, 507 straipsniuose numatytų administracinių nusižengimų;

5) Vyriausiosios rinkimų komisijos pirmininkas ar jo įgaliotas šios komisijos narys – dėl šio kodekso 93 straipsnyje, 224 straipsnio 2 dalyje, 544, 545 straipsniuose numatytų administracinių nusižengimų;“

[2] 2018 m. lapkričio 13 d. Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos sprendimas Nr. Sp-136 „Dėl Lietuvos socialdemokratų partijos finansavimo 2016 m. spalio 9 d. Seimo rinkimuose, pažeidžiant įstatymų nuostatas“.

komisijos nario interesai kaip partijos atstovo ir kaip VRK nario interesai, gali konfliktuoti. Skiriamus į VRK asmenis, tiesiogiai ir dalinai priverčia visuomenei atskleisti savo politinius ryšius. Kadangi viešas žinojimas, koks subjektas (politinė partija, politikas) paskyrė konkretų asmenį į rinkimų komisiją, kitiems komisijos nariams ir visuomenei padeda efektyviau kontroliuoti šio asmens darbą rinkimų komisijoje ir laiku užkirsti kelią gresiantiems interesų konfliktams.

Pastebima rizika, kad VRK nariai, paskirti ne nuo politinių partijų, gali patekti į privačių ir viešų interesų konfliktą. Dalis VRK narių taip pat dirba privačiame sektoriuje, kuris gali siūlyti paslaugas VRK per viešųjų pirkimų procedūras. Vertinamuoju laikotarpiu tokios paslaugos įsigytos nebuvo.

Vertinamuoju laikotarpiu Vyriausiosios tarybinės etikos komisija pradėjo tyrimą dėl penkių VRK narių galimo viešųjų privačių interesų konflikto, viešųjų ir privačių interesų nedeklaravimo. Vyriausioji tarnybinės etikos komisija (VTEK) nusprendė, kad:

1) VRK pirmininkė Laura Matjošaitytė nepažeidė Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimų nustatyta tvarka deklaruoti gautas dovanas (galimai gautą kelionę dovaną), kadangi buvo nustatyta, kad pirmininkės kelionė buvo asmeninė: ji nebuvo kažkieno dovana. Atitinkamai VRK pirmininkė Laura Matjošaitytė neturėjo prievolės jos deklaruoti. Taip pat VTEK analizavo, ar VRK pirmininkės komandiruotės yra jos privatūs interesai. Po atlikto tyrimo VTEK konstatavo, kad pareigūno komandiruotės nėra jo privatūs interesai.

2) VRK narė Olga Kilkinova pažeidė Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimų nustatyta tvarka ir terminais nedeklaravusi privačių interesų.

3) VRK narė Jonė Valčiukienė, nedeklaruodama vyro ryšių su „Agrokoncernu“ ir dalyvaudama VRK posėdžiuose, kai buvo svarstomi su koncernu susiję klausimai, pažeidė Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymą;

4) VRK pirmininko pavaduotojas Vincentas Vobolevičius nedeklaravęs, jog jis yra Lietuvos radijo ir televizijos komisijos narys, pažeidė Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymą;

5) VRK narė Aistė Žilinskienė pažeidė Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimus nustatyta tvarka ir terminais nedeklaravusi privačių interesų.

Dalis VRK narių teikia (teikė) konsultavo (teisines, viešųjų ryšių, konsultacijų politikos srityje ir t.t.) paslaugas ar dirba šioje srityje. Viešųjų ir privačių interesų konfliktas gali kilti ir tuomet, kai VRK nariai, priima sprendimus dėl jiems pažįstamų asmenų.

Vertinamuoju laikotarpiu trims VRK nariams atsistatydinus buvo pakeista VRK sudėtis, paskirti kiti asmenys vietoje jų į VRK. Dėl šios priežasties buvo peržiūrėtos ir darbo grupių bei įstaigos vidinių komisijų sudėtys.

Vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymo 12 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad VRK sprendimai priimami atviru balsavimu posėdyje dalyvaujančių komisijos narių balsų dauguma. Kai balsai pasidalija po lygiai, lemia komisijos pirmininko balsas. VRK narys, kurį į šią komisiją pasiūlė politinė partija (koalicija), nedalyvauja VRK rengiant, svarstant ir priimant sprendimus dėl šios politinės partijos (koalicijos) rinkimuose keliamo kandidato registravimo, atsisakymo kandidatą registruoti, kandidato registravimo panaikinimo, šios politinės partijos (koalicijos) jungtinio kandidatų sąrašo paskelbimo atšaukimo, dėl šiurkštaus įstatymų pažeidimo, galinčio turėti įtakos valstybės biudžeto asignavimų skyrimui politinei partijai. Įstatymas šį sąrašą numato baigtiniu, tačiau atsižvelgiant į realijas, svarstytina, ar nusišalinimo pagrindų sąrašas yra išsamus ir pakankamas. Jokių incidentų šiose srityse vertinamuoju laikotarpiu korupcijos pasireiškimo aspektu VRK nėra buvę.

VRK priimami sprendimai dėl politinės reklamos vertinimo remiasi kitų įstaigų, Visuomenės informavimo etikos komisijos ir t.t. vertinimais.

Atskirų valstybės tarnautojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė nėra išsamiai reglamentuoti.

VRK darbą reglamentuoja VRK 2012 m. vasario 28 d. sprendimu Nr.Sp-1 patvirtintas VRK darbo reglamentas. Kadangi jame reikėtų tiksliau sureglamentuoti darbo grupių sudarymo, skundų

nagrinėjimo terminus ir tvarką, rengiamas naujas VRK darbo reglamentas. VRK taip pat skelbia tik nedidelę dalį jos svarstomų ir priimamų teisės aktų projektų. Galbūt derėtų išplėsti skelbiamų projektų dalį ir sureglamentuoti aiškias jų atrankos procedūras.

Pasenęs VRK reglamentas galimai sąlygojo, kad 2018 m. kilo teisminiai ginčai tarp vieno VRK nario ir komisijos dėl darbo apmokėjimo tvarkos. Vilniaus apygardos administracinio teismo teisėjų kolegija išnagrinėjo administracinę bylą dėl Vyriausiosios rinkimų komisijos nario skundo VRK dėl įpareigojimo atlikti veiksmus ir skundą nusprendė atmesti. Šioje byloje kilo ginčas dėl Komisijos nariui pareiginės algos apskaičiavimo ir mokėjimo tvarkos. Komisijos narys nesutiko su tuo, kad jam, kaip Komisijos nariui, yra mokamas ne pastovaus dydžio darbo užmokestis (pareiginė alga), bet kiekvieną mėnesį kintančio dydžio darbo užmokestis. Komisijos narys kreipėsi į teismą su skundu, prašydamas įpareigoti VRK, skaičiuojant ir išmokant jam darbo užmokestį, pareiginės algos dydį skaičiuoti ir išmokėti netaikant Lietuvos Respublikos valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo priedėlio IV skyriuje pateiktos lentelės „Valstybės pareigūnų pareiginės algos“ pastabos, kurioje nurodyta: Komisijų ir tarybų, kurių posėdžiai vyksta periodiškai, nariams pareiginės algos dydis apskaičiuojamas proporcingai dirbtam laikui. Teismas sprendime pabrėžė, kad VRK įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad Komisijos pirmininkui, pirmininko pavaduotojams ir nariams taikomos Valstybės politikų ir valstybės pareigūnų darbo apmokėjimo įstatymo nustatytos darbo apmokėjimo sąlygos. Komisijos nariai apie savo atliktus darbus pažymi darbo laiko apskaitos žurnale, nurodydami darbų pavadinimą, trukmę (valandomis), atlikimo datą. Komisijų ir tarybų, kurių posėdžiai vyksta periodiškai, nariams pareiginės algos dydis apskaičiuojamas proporcingai dirbtam laikui. Teismo vertinimu, toks atliktų darbų pildymas būtinas ir pagrįstas, nes šitaip užtikrinamas skaidrus, racionalus Komisijos nario apmokėjimas už atliktus darbus, o ne už einamas pareigas. Teisėjų kolegija konstatavo, jog Komisijos nariams, kaip ir kitoms komisijos, kurių narius skiria Seimas ar Prezidentas, taikomos Apmokėjimo įstatymo priedėlio 4 skyriuje „Valstybės pareigūnų pareiginės algos“ įtvirtintos nuostatos ir VRK nario skundą atmetė kaip nepagrįstą. Atsižvelgiant į tai, siūlytina peržiūrėti šiuo metu galiojantį VRK darbo reglamentą.

Vyriausiosios rinkimų komisijos įstatymo 18 straipsnyje numatyta, kad VRK turi sekretoriatą. Sekretoriato darbuotojai yra valstybės tarnautojai, jiems taikomas Valstybės tarnybos įstatymas. Sekretoriato struktūrą, etatus ir veiklos nuostatus tvirtina Vyriausioji rinkimų komisija. Turint omenyje, kad VRK sekretoriatas vykdo ne tik technines funkcijas, svarstytina, ar nereikėtų detaliau sureglamentuoti jo veiklos principų ir darbuotojų neutralumo užtikrinimo, kad sekretoriate nedirbtų politinėms partijoms priklausantys asmenys.

VRK nėra sureglamentuota tvarka kandidatų pareiškiniuose dokumentuose nurodytų duomenų, kurių patikrinimą numato Lietuvos Respublikos rinkimus reglamentuojantys įstatymai, atitikimo numatytiems įstatymų reikalavimams tikrinimo tvarka; atliekami tikrinimo veiksmai nėra protokoluojami ar kitaip fiksuojami. Svarstytina, ar nebūtų prasminga šią sritį sureglamentuoti.

Daugumai VRK priimamų sprendimų nereikia kitos valstybės, savivaldybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo.

VRK yra institucija, atsakinga už rinkimams bei referendumams skirtų valstybės biudžeto lėšų tvarkymą. Pažymėtina, kad atskiri VRK nariai ar VRK sekretoriato darbuotojai neturi įgaliojimų savarankiškai priimti sprendimų, susijusių su paslaugų teikimu, VRK turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo, viešaisiais pirkimais ar pan. Visus tokio pobūdžio sprendimus tvirtina VRK pirmininkas, o jo nesant – komisijos paskirtas komisijos pirmininko pavaduotojas arba kitas komisijos paskirtas komisijos narys. VRK valstybės biudžeto lėšų naudojimo kontrolę atlieka Finansų ministerija, Valstybės kontrolė, Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetas.

VRK vykdomus pirkimus atlieka VRK Viešųjų pirkimų komisija ir paskirti pirkimų organizatoriai. Vertinamuoju laikotarpiu teisės aktai, reglamentuojantys organizatorių sudėtį, keitėsi dėl VRK sudėties pokyčių, vykusių vertinamojo laikotarpio pabaigoje.

VRK pirkimų organizatorių paskyrimas buvo pakeistas 2018 m. birželio 14 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. Į1-21 „Dėl 2017 m. lapkričio 17 d. įsakymo Nr. Į1-23 „dėl atsakingų asmenų skyrimo“ pakeitimo“.

Vadovaujantis rinkimų įstatymais, numatančiais VRK prievolę organizuoti kandidatų ir jų sąrašų diskusijų programas pagal Viešųjų pirkimų įstatymą, vykdant diskusijų laidų, skirtų 2019 m. savivaldybių tarybų narių ir merų, Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimams ir rinkimams į Europos Parlamentą parengimo ir transliavimo paslaugų pirkimą 2018 m. lapkričio 21 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. ID-15 „Dėl eksperto skyrimo“ buvo paskirtas ekspertas. Įsakymu jam buvo pavesta atliktų viešojo pirkimo konkurso dalyvių pateiktų pasiūlymų ekspertinį įvertinimą.

VRK nutarus ne visas prekes ir paslaugas, reikalingas rinkimams organizuoti ir vykdyti, pirkti centralizuotai, 2018 metais VRK buvo priimti sprendimai dėl savivaldybių (apygardų) rinkimų komisijų viešųjų pirkimų vykdymo:

1) 2018 m. gegužės 8 d. VRK sprendimu Nr. Sp-50 „Dėl Zanavykų rinkimų apygardos Nr. 64 rinkimų komisijos viešųjų pirkimų vykdymo“;

2) 2018 m. gruodžio 4 d. VRK sprendimu Nr. Sp-161 „Dėl savivaldybių (apygardų) rinkimų komisijų viešųjų pirkimų vykdymo“.

Šiais sprendimais VRK pavedė dalį viešųjų pirkimų (pavyzdžiui, kuro, reprezentacinių prekių pirkimus) vykdyti apygardų (savivaldybių) rinkimų komisijoms ir nustatė jų atlikimo taisykles.

Pakeisti, patvirtinti viešųjų pirkimų organizatoriai, iniciatoriai, paskirtas ekspertas darbą pradėjo tik po to, kai pasirašė nešališkumo deklaracijas ir konfidencialumo pasižadėjimus. Taip pat viešųjų pirkimų iniciatoriai, organizatoriai buvo įpareigoti pateikti privačių interesų deklaracijas Vyriausiajai tarybinės etikos komisijai.

Atliekami VRK viešieji pirkimai yra planuojami. 2018 m. sausio 25 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. ID-2 „Dėl 2018 biudžetiniais metais numatomų pirkti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos reikmėms reikalingų prekių, paslaugų ir darbų plano patvirtinimo“ buvo patvirtintas 2018 biudžetiniais metais numatomų pirkti VRK reikmėms reikalingų prekių, paslaugų ir darbų planas. Metų eigoje jis buvo ne kartą keistas:

1) 2018 m. kovo 28 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. ID-3 „Dėl 2018 biudžetiniais metais numatomų pirkti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos reikmėms reikalingų prekių, paslaugų ir darbų plano keitimo patvirtinimo“;

2) 2018 m. gegužės 23 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. ID-5 „Dėl 2018 biudžetiniais metais numatomų pirkti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos reikmėms reikalingų prekių, paslaugų ir darbų plano keitimo patvirtinimo“;

3) 2018 m. birželio 28 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. ID-6 „Dėl 2018 biudžetiniais metais numatomų pirkti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos reikmėms reikalingų prekių, paslaugų ir darbų plano keitimo patvirtinimo“;

4) 2018 m. liepos 4 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. ID-7 „Dėl 2018 biudžetiniais metais numatomų pirkti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos reikmėms reikalingų prekių, paslaugų ir darbų plano keitimo patvirtinimo“;

5) 2018 m. liepos 19 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. ID-8 „Dėl 2018 biudžetiniais metais numatomų pirkti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos reikmėms reikalingų prekių, paslaugų ir darbų plano keitimo patvirtinimo“;

6) 2018 m. rugpjūčio 8 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. ID-9 „Dėl 2018 biudžetiniais metais numatomų pirkti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos reikmėms reikalingų prekių, paslaugų ir darbų plano keitimo patvirtinimo“;

7) 2018 m. rugpjūčio 23 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. ID-10 „Dėl 2018 biudžetiniais metais numatomų pirkti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos reikmėms reikalingų prekių, paslaugų ir darbų plano keitimo patvirtinimo“;

8) 2018 m. rugsėjo 5 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. ID-11 „Dėl 2018 biudžetiniais metais numatomų pirkti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos reikmėms reikalingų prekių, paslaugų ir darbų plano keitimo patvirtinimo“;

9) 2018 m. spalio 4 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. ID-12 „Dėl 2018 biudžetiniais metais numatomų pirkti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos reikmėms reikalingų prekių, paslaugų ir darbų plano keitimo patvirtinimo“;

10) 2018 m. spalio 29 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. ID-13 „Dėl 2018 biudžetiniais metais numatomų pirkti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos reikmėms reikalingų prekių, paslaugų ir darbų plano keitimo patvirtinimo“;

11) 2018 m. lapkričio 29 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. ID-16 „Dėl 2018 biudžetiniais metais numatomų pirkti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos reikmėms reikalingų prekių, paslaugų ir darbų plano keitimo patvirtinimo“;

12) 2018 m. gruodžio 10 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. ID-17 „Dėl 2018 biudžetiniais metais numatomų pirkti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos reikmėms reikalingų prekių, paslaugų ir darbų plano keitimo patvirtinimo“;

13) 2018 m. gruodžio 19 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. ID-18 „Dėl 2018 biudžetiniais metais numatomų pirkti Lietuvos Respublikos vyriausiosios rinkimų komisijos reikmėms reikalingų prekių, paslaugų ir darbų plano keitimo patvirtinimo“.

Vertinamuoju laikotarpiu dėl viešųjų pirkimų jokių ginčų teisminių nekilo. VRK interneto svetainėje yra skelbiama informacija apie VRK vykdomus viešuosius pirkimus, tačiau nėra skelbiami aktualūs galiojantys viešuosius pirkimus reglamentuojantys teisės aktai.

Jokių incidentų šioje srityje vertinamuoju laikotarpiu korupcijos pasireiškimo aspektu VRK nėra buvę.

Atlikus išsamią analizę, VRK nustatytos keturios sritys – kontrolės ar priežiūros vykdymo kaip vienos iš vykdomų funkcijų; veiklos, susijusios su papildomų teisių suteikimu ar apribojimu; atskirų valstybės tarnautojų funkcijos, uždaviniai, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka bei atsakomybė nėra pakankamai išsamiai reglamentuoti; ir sprendimų, kuriems nereikia kitos valstybės ar savivaldybės ar savivaldybės įstaigos patvirtinimo, priėmimo – kuriose dėl subjektyvių arba objektyvių priežasčių egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė.

Pavyzdžiui, siekiant užtikrinti nuolatinį VRK informacinės sistemos stabilų ir nuoseklų funkcionavimą, skyrių nuostatai ir pareigybių aprašymai nevisa informacinės sistemos apimtimi nustato, kas nuolat turi teisę ir pareigą teikti pasiūlymus dėl VRK informacinės sistemos ir jos posistemių tobulinimo bei duomenų juose savalaikio atnaujinimo, kontrolės. Taip pat šiuose dokumentuose nėra išsamiai aptariami visi rinkimų (referendumų) organizavimo ir vykdymo procesai, priskiriant atsakingus asmenis už atitinkamus nuolatinius ir (ar) periodinius procesus (darbus). Nėra numatytas išsamus šių procesų kontrolės mechanizmas.

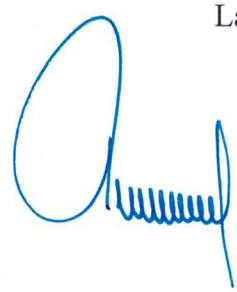
Galima teigti, kad dėl nustatyto teisinio reguliavimo ypatumų korupcijos pasireiškimo tikimybė VRK visada egzistavo ir egzistuos. Atsižvelgiant į tai, korupcijos pasireiškimo tikimybė pirmiau nurodytose srityse ir kitose VRK veiklos srityse yra nuolat stebima, prioritetą teikiant prevencinių priemonių taikymui, laikytina, kad dėl to ji sėkmingai valdoma. O antruoju atveju korupcijos pasireiškimo rizika visada egzistavo, bet VRK ji yra sėkmingai valdoma. Kitose VRK veiklos srityse korupcijos pasireiškimo tikimybė nenustatyta.

Siekiant sumažinti korupcijos pasireiškimo tikimybę VRK, siūlytina maksimaliai įgyvendinti 2017 m. gegužės 15 d. VRK pirmininko įsakymu Nr. Į1-14 „Dėl rinkimų duomenų atvėrimo visuomenei koncepcijos patvirtinimo“ patvirtintą Rinkimų duomenų atvėrimo visuomenei koncepciją ir Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2015–2019 metų Tarpinstitucinio veiklos plane numatytas visas priemones. Taip pat siūloma:

1. Viešinti VRK nustatytus korupcijos ir kitokio panašaus netinkamo elgesio atvejus;
2. VRK interneto svetainėje pateikti išsamią informaciją apie VRK vykdomus viešuosius pirkimus, šį klausimą reglamentuojančius teisės aktus ir pan.

3. Išsamiau reglamentuoti VRK narių darbo ir sprendimų priėmimo tvarką, terminus bei atsakomybę.
4. Išsamiau reglamentuoti valstybės tarnautojų funkcijas ir uždavinius.
5. Viešinti VRK darbo grupes ir jų sudėtis.

Pirmininkė Laura Matjošaitytė

Kristina Ivanauskaitė-Pettinari, tel. 8 5 239 6982, el. p. kristina.ivanauskaite-pettinari@vrk.lt